

Apie terminografiją ir terminų standartizaciją

JOLANTA GAIVENYTĖ-BUTLER

Lietuvių kalbos institutas

ESMINIAI ŽODŽIAI: terminografija, terminų standartizacija, terminų tvarkybos būdai, terminų žodynas, terminų standartas

2002 m. išėjusioje knygoje *Lietuvių terminologija: teorijos ir tvarkybos metmenys* Kazimieras Gaivenis išskyrė keturis terminų tvarkybos būdus – terminografiją (terminų žodynų rengimą ir leidybą), terminų standartizaciją, kompiuterinę terminų tvarkybą ir tekstinę terminų tvarkybą (Gaivenis 2002: 63). Straipsnio objektas – pirmieji du iš šių būdų. Terminografija Lietuvoje turi ganėtinai senas tradicijas: po kelerių metų minėsime pirmojo rankraščinio terminų žodyno dviejų šimtų metų jubiliejų, pirmajam spausdintam terminų žodynui jau suėjo daugiau nei šimtas metų. Iki 2018 m. išleista daugiau kaip 600 spausdintų terminų žodynų. Lietuvių kalbininkų darbuose ne vienas terminų žodynas buvo nagrinėtas, rašyta apie terminografijos principus bei istoriją, rengta terminų žodynų bibliografija. Gerokai mažiau dėmesio teko terminų standartizacijai. Ši terminologijos darbo sritis Lietuvoje dar gan nauja – pirmieji lietuviški terminų standartai išleisti tik 1993 m.

Straipsnio tikslas – panagrinėti bei įvertinti terminografijos ir terminų standartizacijos sampratas. Keliami tokie uždaviniai: 1) apžvelgti, kaip terminai *terminografija* ir *terminų standartizacija* apibrėžiami žodynuose, terminų standartuose, mokslo bei mokomuosiuose leidiniuose, 2) aptarti terminografijos ir terminų standartizacijos santykį, terminų žodynų ir terminų standartų panašumus, 3) pateikti siūlymų dėl sąvokų traktavimo ir terminų tvarkybos būdų skyrimo. Atliekant tyrimą daugiausia taikytas analitinis aprašomasis metodas.

TERMINOGRAFIJOS SAMPRATA

Terminas *terminografija* Lietuvos leksikologų ir terminologų darbuose dažnai vartojamas, jo reikšmė lengvai numanoma, gal todėl ji plačiau

nekomentuojama, o pats terminas retai kur apibrėžiamas. Ką apima terminografijos sąvoka?

Bendruosiuose lietuvių kalbos žodynuose žodis *terminografija* nepateikiamas – jo nėra nei *Lietuvių kalbos žodyne* (LKŽe), nei skirtinguose *Dabartinės lietuvių kalbos žodyno* leidimuose (DLKŽ₂ 1972, DLKŽ₃ 1993, DLKŽ₇ 2017), nei skirtingų autorių parengtuose tarptautinių žodžių žodynuose (TŽŽ 2001, TŽŽ 2008, TŽŽ 2013), nei rengiamo *Bendrinės lietuvių kalbos žodyno* (BŽ) antraštyne. Šis terminas neaiškinamas ir specialiesniuose leidiniuose – *Kalbotyros terminų žodyne* (KTŽ 1990) bei *Lietuvių kalbos enciklopedijoje* (LKE 1999, LKE 2008). Minėtuose žodynuose ir enciklopedijoje aiškinami tik su *terminografija* susiję terminai *terminologija*, *leksikografija*, *leksikologija*. Reginos Kvašytės 2005 m. parengtas *Mokomasis terminologijos žodynelis* (MTŽ 2005) – bene vienintelis lietuviškas žodynas, kuriame yra antraštinis žodis *terminografija*. Šiame leidinyje ji apibrėžta kaip „terminų žodynų sudarymo teorija ir praktika; terminologinė leksikografija“. *Visuotinėje lietuvių enciklopedijoje* įdėtas Evaldos Jakaitienės parengtas *terminografijos* straipsnis, kuriame ji apibrėžta kaip „terminų žodynų sudarymo teorija ir praktika“ (VLEe).

Apie terminografiją daugiausia rašyta terminologų ir leksikologų darbuose, ji trumpai pristatoma beveik visuose per pastaruosius penkiolika metų Lietuvoje išleistuose specialybės kalbai skirtuose aukštųjų mokyklų vadovėliuose. Kaip *terminografija* aiškinama Lietuvos kalbininkų darbuose?

Terminologai *terminografijos* terminą vartoja jau kelis dešimtmečius – Jonas Klimavičius užsimena šį terminą, kaip ir terminus *terminizacija*, *transterminizacija*, *determinizacija*, 1970 m. rudenį parvežęs iš Kijevo (ten vykusiame pasitarime terminologijos klausimais minėtus terminus pasiūlė I. Kovalik) ir pastebi, kad „[t]erminų leksikografija – *terminografija* imta vartoti neseniai, bet visuotinai“ (Klimavičius 2005 [2002]: 249)¹. 2003 m. paskelbtame straipsnyje „Lietuvių terminografija: praeities bruožai, dabarties sunkumai ir uždaviniai“ J. Klimavičius išsamiai aptarė lietuvių terminijos raidą, jos kūrimo ir žodynų rengimo istoriją, bet *terminografijos* neapibrėžė, tik straipsnio pabaigoje konstatavo: „terminografijos darbas Lietuvoje nelaikomas moksliniu – net tada, kai jį dirba geriausi specialistai (profesorai, akademikai). Terminografijos planavimas, organizavimas ir koordinavimas nėra institucionalizuotas, jis niekam nepriklauso –

¹ Terminas *terminografija* pradėtas vartoti ir paplito įvairiose kalbose aštuntajame praėjusio amžiaus dešimtmetyje. Terminologijos literatūroje paprastai nurodoma, kad šis terminas pasiūlytas A. D. Chajutino ir A. Rey darbuose (Лейчик 2007: 204; Rey 1995: 23; Warburton 2014: 6), bet, matyt, būta ir ankstesnių siūlymų.

šis svarbus darbas nedirbamas. *Lietuvos mokslo ir technologijų baltojoje knygoje* (2001), parengtoje Mokslo ir studijų departamento prie Švietimo ir mokslo ministerijos, sąvokų *terminija, terminologija, terminografija* nėra, nors terminai – tai visų mokslų audinio raudonosios gijos“ (Klimavičius 2005 [2003]: 273).

Terminografija apibrėžta K. Gaivenio knygoje *Lietuvių terminologija: teorijos ir tvarkybos metmenys*. Poskyryje „Sąvokos „terminas“, „terminija“, „terminologija“ ir jų koreliatai“ K. Gaivenis terminografiją apibūdino taip: „Žodžiui *terminologija* dar artimas terminas *terminografija*. Jis dažniausiai suprantamas „terminologinės leksikografijos“ prasme, t. y. terminų žodynų sudarymo teorija ir praktika“² (Gaivenis 2002: 16). Kaip „terminų žodynų rengimas ir leidyba“ *terminografija* paaiškinta terminijos tvarkybos būdams skirtame šios knygos skyriuje (Gaivenis 2002: 63).

Aukštosioms mokykloms skirtuose bendrinės kalbos ir specialybės kalbos vadovėliuose *terminografija* dažniausiai apibrėžiama taip pat, kaip ir K. Gaivenio knygoje: „terminų žodynų sudarymo teorija ir praktika“ (Kazlauskienė et al. 2008: 202; Bielinskienė et al. 2014: 138; Petrėtienė 2016: 26; Vladarskienė 2013: 127) arba „terminų žodynų rengimas ir leidyba“ (Celiėšienė, Džežulskienė 2009: 55; Kazlauskienė et al. 2008: 212; Kazlauskienė et al. 2010: 223; Vladarskienė 2013: 44). Lina Rutkienė terminografiją apibrėžia kaip „mokslą apie terminų žodynų rengimą ir leidybą“ (Rutkienė 2015: 54). Gintautas Akelaitis terminografijos objektą apibūdina plačiau – be žodynų rengimo, terminografijos sričiai jis priskiria ir terminų bankus: „<...> atskirų sričių terminai yra pateikiami terminų žodynuose, elektroniniuose terminų bankuose – terminų žodynų, terminų bankų teoriniai sudarymo principai ir praktika yra *terminografijos* mokslo objektas“ (Akelaitis et al. 2009: 37).

Apie terminografiją rašyta leksikologų ir leksikografų darbuose. Vincentas Drotvinas terminografiją laiko leksikologijos šaka ir apibūdina kaip „terminų rinkimą ir terminų leidimą“ (Drotvinas 1987: 52). Gan išsamiai terminografijos samprata ir santykis su leksikografija aptarti E. Jakaitienės monografijoje *Leksikografija* (2005). Poskyryje „Termino ir terminografijos samprata“ rašoma: „[t]erminų žodynai – terminų kūrybos ir tvarkybos rezultatas. Jų rengimas ir leidimas vadinamas t e r m i n o g r a f i j a. Terminografija kartais suprantama kaip savotiška leksikografijos dalis, panašiai kaip terminas

² K. Gaivenio knygoje užsiminta ir apie dar vieną *terminografijos* reikšmę (terminų istoriografija), bet ji plačiau nekomentuota. J. Klimavičius šios knygos recenzijoje rašė, kad tokia reikšmė „lietuvių terminologijoje nežinoma, manding, ydinga“ (Klimavičius 2005 [2002]: 133).

šalia žodžio, terminologija šalia leksikologijos, nors santykis tarp sąvokų žodis ir terminas, leksikologija ir terminologija, leksikografija ir terminografija nėra grynai giminės ir rūšies santykis. <...> Vadinasi, ir terminografija, t. y. terminų žodynų teorija ir praktika, turi požymių, skiriančių ją nuo kitų leksikografinės veiklos tipų“ (Jakaitienė 2005: 188–189). Toliau rašydama apie terminų žodynus E. Jakaitienė išplečia terminografijos objektą: „šiuolaikinio terminografo darbo rezultatu <...> laikoma elektroninė duomenų bazė, t. y. metodiškai sutvarkytas kurios nors dalykinės srities terminų straipsnių rinkinys ar tokių rinkinių visuma“ (Jakaitienė 2005: 207).

Terminologijai skirtuose standartuose *terminografija* taip pat apibrėžiama plačiau. LST ISO 1087-1:2005 *Terminologijos darbas. Aiškinamasis žodynas. 1 dalis. Teorija ir taikymas* (tapatus ISO 1087-1:2000) pateikia tokią *terminografijos* apibrėžtį – „terminologijos darbo dalis, apimanti terminologinių duomenų registravimą ir pateikimą“. Šio termino straipsnyje dar įdėta pastaba – „[t]erminologiniai duomenys gali būti pateikiami terminų bankų, verčiamųjų žodynų, sisteminių žodynų ar kitokių skelbinių forma“. LST 1695:2001 *Kompiuterių panaudojimas terminologijoje. Terminų duomenų bazių ir tekstynų kūrimas bei naudojimas* (tapčiame ISO TR 12618:1994) pateikta adaptuota apibrėžtis iš ISO 1087-1:2000 – „terminologinių duomenų registracija, apdorojimas ir pateikimas“. Panašiai *terminografija* apibrėžta ir keliuose nelietuviškuose žodynuose. *Dictionnaire de linguistique* pateikia tokį *terminografijos* paaiškinimą: „La terminographie enregistre, traite et présente les données obtenues par la recherche terminologique. Il s’agit donc de l’activité dictionnaire du terminologue“ (Terminografija registruoja, apdoroja ir pateikia terminologinės analizės duomenis. Tai yra terminologo žodyninė veikla) (DL 2001). John Benjamins leidyklos leidžiamame mokslo žurnale *Terminology* publikuotame terminologijos terminų žodynyje *terminografija* apibrėžiama taip: „the study and practice of describing the linguistic, conceptual, and pragmatic properties of terminological units of one or more than one language in order to produce reference works in printed or electronic form“ (tiriamoji ir praktinė veikla, skirta kalbinėms, sąvokinėms ir pragmatinėms vienos ar kelių kalbų terminologinių vienetų savybėms aprašyti, kad būtų galima parengti spausdintus ar elektroninius informacinius leidinius) (GTUT 1997). Internetiniame *Collins English Dictionary* pateikiama tokia *terminografijos* apibrėžtis: „compilation of the terminology used in a specific field“ (specialios srities terminijos rinkinys) (CED). Užsienio šalių terminologų ir leksikologų darbuose *terminografija* irgi dažniau apibūdinama ne kaip ter-

minų žodynų rengimas, bet kaip terminologinių duomenų registravimas ir pateikimas (Felber 1984: 13; Rey 1995: 135; Thomas 1993: 44; Antia 2000: 139; Cabré 1999: 115).

Bendruosiuose lietuvių kalbos žodynuose *terminografija* galėtų būti apibrėžiama kaip „terminų žodynų sudarymo teorija ir praktika“, tačiau aiškinant šį terminą ar aptariant šią veiklos sritį specialiojoje literatūroje reikėtų neapsiriboti terminų žodymais – šiuolaikinė terminografija apima bet kokį terminologinių duomenų kaupimą, tvarkymą ir pateikimą: žodynų rengimą, terminologinių duomenų bazių bei bankų kūrimą, terminų standartizaciją.

TERMINŲ STANDARTIZACIJA

Terminologijos raida glaudžiai susijusi su terminų standartizacija. K. Gaivenio ir A. Kaulakienės nuomone, tarptautinė terminų standartizacija paskatino terminologijos, kaip taikomosios mokslo šakos, formavimąsi. (Gaivenis, Kaulakienė 2014 [1997]: 235). Standartizuoti terminiją tarptautiniu mastu pradėta dar XX a. pradžioje. Lietuvoje pirmieji terminų standartai išleisti prieš daugiau nei dvidešimt metų, tačiau terminų standartizacija tyrinėta mažai. K. Gaivenis – bene vienintelis iš lietuvių kalbininkų, ne tik kelerius metus dirbęs kartu su kitų sričių specialistais rengiant terminų standartus, bet ir plačiau rašęs apie terminų standartizaciją³. Jis išskyrė terminų standartizaciją kaip vieną svarbesnių terminų tvarkybos būdų, standartus laikė autoritetingais terminijos šaltiniais, bet manė, kad „terminų standartizacija vis dėlto yra ribota terminų tvarkybos sritis. Taip yra todėl, kad standartizuojami tik gamybos ir technikos sričių terminai, o socialinių, humanitarinių ir daugelio kitų sričių terminija šiuo būdu neinventorizuojama ir nenorminama“ (Gaivenis 2002: 63, 81).

Terminų standartizacija Lietuvoje pristatyta poroje apžvalginių straipsnių, bet standartizacijos samprata juose neaiškinama (Maslauskienė 2004; Dudlauskienė 2005).

Šiek tiek apie terminų standartizaciją rašyta keliuose specialybės kalbos vadovėliuose. Juose terminų standartizacijos objektu laikomos siauros

³ K. Gaivenis atkreipia dėmesį, kad „[a]ngliškas terminas *standardization* reiškia ne tik „standartizaciją“, bet ir „norminimą“ <...>, todėl terminų standartizacijos nereikėtų suprasti pernelyg plačiai. Sąvoka „terminų standartizacija“ reiškia tik terminų standartų rengimą“ (Gaivenis 2002: 81). Šiame straipsnyje laikomasi panašaus požiūrio – kalbama apie standartizaciją kaip apie standartizuotų terminologinių duomenų rengimą. Platesnė kalbos *standartizacijos* samprata pateikta Ritos Miliūnaitės straipsnyje „Dėl terminų *standartizacija, norminimas ir kodifikacija* santykio dabartinėje norminamojoje kalbotyroje“ (Miliūnaitė 2017).

gamybos ar technikos sritys (Celiešienė, Džežulskienė 2009: 59; Vladarskienė 2013: 45), ši veikla tapatinama su terminų standartų rengimu (Rutkienė 2015: 54; Kazlauskienė et al. 2008: 213; Celiešienė, Džežulskienė 2009: 58). MTŽ 2005 *standartizavimas* taip pat apibrėžtas kaip „terminų standartų rengimas“⁴.

Kaip *terminų standartizaciją* apibrėžia tarptautinių standartizacijos organizacijų parengti šiai veiklos sričiai skirti standartai? ISO 15188:2001 *Project management guidelines for terminology standardization* ir jo lietuviškame leidime LST ISO 15188:2003 *Vadovavimo terminijos standartizacijos projektams gairės* pateikiama tokia apibrėžtis: „*terminology standardization* – establishment of terminology standards or of terminology sections in technical standards, and their approval by an authoritative body“ (ISO 15188:2001); „*terminijos standartizacija* – terminų standartų arba ne terminų standartų terminų skyrių kūrimas ir patvirtinimas, kurį atlieka patikima institucija“ (LST ISO 15188:2003). Vėliau išleistame ISO 10241-2:2012 *Terminological entries in standards – Part 2: Adoption of standardized terminological entries* termino *terminology standardization* apibrėžtis patikslinta: „development of terminological entries in terminology standards and of terminology sections in other standards, and their approval by a standardizing body“ (terminų standartuose arba kitų standartų terminų skyriuose pateikiamų terminų straipsnių rengimas ir jų patvirtinimas, kurį atlieka standartizacijos institucija).

Kaip matyti iš šių apibrėžčių, terminų standartizacijos aprėptis platesnė, ši veikla neapsiriboja terminų standartais. Didžioji dalis standartizacijos srityje dirbančių organizacijų – ISO (Tarptautinės standartizacijos organizacijos), IEC (Tarptautinės elektrotechnikos komisijos), CEN (Europos standartizacijos komiteto), CENELEC (Europos elektrotechnikos standartizacijos komiteto), ETSI (Europos telekomunikacijų standartizacijos instituto) – rengiamų standartų yra ne terminų standartai. Tarptautinėje standartų klasifikacijoje ICS, be bendrųjų dalykų srities, kuriai priskirti terminų standartai ir standartizacijos veikla, išskirtos dar trisdešimt devynios sritys (elektrotechnika, informacinės technologijos, orlaivių ir erdvėlaivių inžinerija, chemijos technologija, maisto technologija, statybos inžinerija ir kt.). Ne visos šios sritys turi savo terminų standartus, tačiau

⁴ Šiame žodynyje išskirtos dvi *standartizavimo* reikšmės: pirmoji platesnė, apimanti bendrųjų reikalavimų tam tikroje srityje rengimą, antroji – siauresnė, siejama su terminų tvarkyba.

dauguma išleidžiamų standartų turi skyrių „Terminai ir apibrėžtys“. Šiame skyriuje gali būti pateikiami:

- siauros srities, konkrečiam standartui aktualūs terminai;
- terminai, būdingi kelioms vieno standarto dalims;
- terminai, būdingi standartų grupei. Tokių terminų straipsniai dažnai perkeliama į susijusius standartus nepakeisti, pateikiant nuorodą į pirminį šaltinį.

Ne terminų standartų skyriuje „Terminai ir apibrėžtys“ paprastai pateikiama nuo kelių iki keliasdešimties terminų. Maždaug pusė šiuo metu Lietuvos standartizacijos departamento terminų bazėje⁵ pateiktų terminų yra terminai iš ne terminų standartų.

Terminų straipsnių rengimas ir pateikimas ne terminų standartuose – svarbi terminų standartizacijos dalis, tačiau ją apibrėžiant pirmiausia minimi terminų standartai. Terminai, pateikiami ne terminų standartuose, pirmiausia skirti šių standartų reikmėms, o terminų standartais siekiama susisteminti ir suvienodinti terminiją platesniu mastu.

Kas yra terminų standartas? Standarte LST EN 45020:2007 *Standartizacija ir su ja susijusi veikla. Bendrasis aiškinamasis žodynas* (ISO/IEC Guide 2:2004) *terminų standartas* apibrėžtas kaip „standartas, kuriame pateikiami terminai, dažniausiai ir jų apibrėžtys, o kai kuriais atvejais ir pastabos, iliustracijos, pavyzdžiai ir t. t.“ ISO 10241-2:2012 *Terminological entries in standards – Part 2: Adoption of standardized terminological entries* pateikta šio termino apibrėžtis dar labiau sukonkretinta: „*standard that is concerned with terms accompanied by their definitions, and sometimes by explanatory notes, illustrations, examples, etc.*“ (standartas, kuriame pateikiami terminai ir jų apibrėžtys, o kai kuriais atvejais ir pastabos, iliustracijos, pavyzdžiai ir t. t.).

Terminų standartai gali būti nacionaliniai (parengti tam tikros šalies standartizacijos institucijos ir galiojantys toje šalyje) arba tarptautiniai (parengti tarptautinių standartizacijos organizacijų ir galiojantys juos perėmusiose šalyse).

Lietuvoje terminų standartai pradėti leisti 1993 m. Visi tais metais Lietuvos standartizacijos tarnybos patvirtinti terminų standartai yra originalieji⁶.

⁵ Nuo 2005 m. Lietuvos standartizacijos departamento terminų bazė laisvai prieinama internetu. 2018 m. viduryje joje buvo pateikta apie 70 000 terminų iš terminų ir ne terminų standartų.

⁶ Lietuvos nacionaliniai standartai dar vadinami originaliaisiais.

1993 m. viduryje įsigaliojo pirmieji keturi terminų standartai – LST 1249-93 *Metalinės ir nemetalinės neorganinės dangos. Terminai ir apibrėžimai*, LST 1279-93 *Duona ir pyrago kepiniai. Terminai ir apibrėžimai*, LST 1280-93 *Technikos patikimumas. Terminai ir apibrėžimai*, LST 1281-93 *Metrologija. Terminai ir apibrėžimai*. LST 1279-93 pateikti rusiški terminų atitikmenys, kituose trijuose standartuose – taip pat ir vokiški, angliški bei prancūziški. Leidimo duomenyse nurodyta, kad LST 1249-93, LST 1280-93 ir LST 1281-93 parengti remiantis ISO standartais ir GOSTais. Iš viso tais metais išleista 15 terminų standartų, kuriuose pateikta beveik 600 terminų. Juos rengė darbo grupės, sudarytos iš specialistų praktikų, mokslo institucijų darbuotojų ar aukštųjų mokyklų dėstytojų. Pirmuosiuose originaliuosiuose terminų standartuose buvo nurodomi jų rengėjai, recenzentas ir aprobuotojas, pavyzdžiui, LST 1249-93 parengė A. Jagminas, E. Davidavičius, G. Šimkevičiūtė (Chemijos institutas), recenzavo doc. Zenonas Mačionis (Vilniaus universiteto Chemijos fakultetas), aprobavo K. Gaivenis (Lietuvių kalbos institutas).

Lietuvai tapus tarptautinių standartizacijos organizacijų nare, originaliųjų standartų rengimo poreikis mažėjo, kaip Lietuvos standartai pradėti perimti šių organizacijų standartai. Laikui bėgant, jie pakeitė daugumą originaliųjų standartų. 1994 m. lietuvių kalba išleistas pirmasis tarptautinis terminų standartas, perimtas kaip Lietuvos terminų standartas, 1995 m. – pirmasis Europos terminų standartas, perimtas kaip Lietuvos terminų standartas (Maslauskienė 2004: 263).

Tarptautinių standartizacijos organizacijų terminų standartai dažniausiai būna parengti kaip:

- atskiri žodynai, pavyzdžiui: LST ISO Guide 73:2018 *Rizikos valdymas. Aiškinamasis žodynas* (tapatus ISO Guide 73:2009), LST EN ISO 13943:2017 *Gaisrinė sauga. Aiškinamasis žodynas* (ISO 13943:2017), LST EN ISO 14532:2017 *Gamtinės dujos. Aiškinamasis žodynas* (ISO 14532:2014), LST EN ISO 11145:2016 *Optika ir fotonika. Lazeriai ir lazerinė įranga. Aiškinamasis žodynas ir simboliai* (ISO 11145:2016); tokie žodynai gali būti sudaryti iš kelių dalių, pavyzdžiui, standartą LST CEN ISO/TS 80004 *Nanotechnologijos. Žodynas* sudaro trylika dalių, LST ISO 4046 *Popierius, kartonas, plaušiena ir su jais susiję terminai* – šešios dalys;
- pirmos standartų serijų dalys, pavyzdžiui, informacijos saugumui skirtų standartų serija prasideda standartu LST EN ISO/IEC 27000:2017 *Informacinės technologijos. Saugumo metodai. Informacijos saugumo valdy-*

mo sistemos. Apžvalga ir aiškinamasis žodynas (ISO/IEC 27000:2016), kiti šios serijos standartai skirti įvairiems informacijos saugumo aspektams (ISO/IEC 27001 pateikia informacijos saugumo valdymo sistemoms keliamus reikalavimus, ISO/IEC 27002 skirtas informacijos saugumo kontrolės priemonėms ir t. t.);

- pirmos standarto dalys, pavyzdžiui, aiškinamasis žodynas yra pirmoji iš septynių standarto LST EN 764 *Slėginė įranga* dalių, pirmoji iš šešių standarto LST EN ISO 16140 *Maisto grandinės mikrobiologija. Metodo validavimas* dalių.

Tarptautinius terminų standartus rengia iš įvairių šalių specialistų sudarytos darbo grupės. Šių standartų projektai prieinami nacionalinėms standartizacijos institucijoms – jų veikloje dalyvaujantys specialistai gali pateikti pastabų. Galimybė apibendrinti kelių šalių patirtį, apsvastyti terminus tarptautiniu mastu padeda išvengti subjektyvumo, kuris gali būti būdingas vieno ar kelių autorių parengtiems terminų žodynams. E. Jakaitienė monografijos *Leksikografija* skyriuje, skirtame terminų žodynams, atkreipė dėmesį į dar vieną terminų standartams būdingą dalyką: „Nors, terminologų manymu, šis darbas yra gana ribota terminų tvarkybos sritis <...>, tinkamai standartizuota terminija turi nuosekliausią terminologinę sistemą“ (Jakaitienė 2005: 210). ISO, IEC ar Europos standartizacijos organizacijų išleisti terminų standartai – gausus tarptautiniu mastu susistemintos terminijos šaltinis, deja, tik nedaugelis jų išverčiami į lietuvių kalbą.

TERMINOGRAFIJOS IR TERMINŲ STANDARTIZACIJOS SANTYKIS

1993 m. (tais pačiais metais, kai buvo išleistas pirmasis lietuviškas terminų standartas) K. Gaivenis rašė: „Terminų standartizacija“ – mums pirmiausia terminų standartų rengimas. Šis darbas Lietuvoje dabar tik pradamas. Tai viena terminų tvarkybos krypčių. Nuo terminografijos ji pirmiausia skiriasi apimtimi ir paskirtimi. Terminų standartai apima vienos kurios nors siauros gamybos ar technikos srities terminų mikrosistemas, o aiškinamieji terminų žodynai pateikia ne tik terminų makrosistemas, bet dar ir kai kuriuos bendruosius mokslo terminus, sudėtinių terminų elementus ir kt. Terminų standartai skiriami gamybininkams ir yra privalomi. Jie dabar mums ypač reikalingi lietuvių valstybinės kalbos statusui įgyvendinti, pereiti prie raštvedybos lietuvių kalba“ (Gaivenis 2014 [1993]: 201). Vilija Celiešienė terminų žodynus ir terminų standartus atskyrė griežčiau:

„[t]erminų standartų nereikėtų painioti su terminų žodynais. Nuo žodynų terminų standartai pirmiausia skiriasi *apimtimi* ir *paskirtimi*. Terminų standartai apima tik vienos kurios nors siauros gamybos ar technikos srities terminų mikrosistemas <...>“ (Celiėšienė, Džežulskienė 2009: 59). Tokie terminų žodynų ir terminų standartų skirtumai būdingesni XX a. paskutiniajam dešimtmečiui, kai buvo aktyviai rengiami originalieji lietuviški terminų standartai, tačiau šiuo metu toks atskyrimas atrodo abejotinas.

Ar terminų standartą galima laikyti terminų žodynu? *Mokomajame terminologijos žodynyje* R. Kvašytė *terminų standartą* apibrėžia kaip „bendru sutarimu parengtą ir pripažintą standartizacijos institucijos priimtą rinkinį, kuris nustato bendram ir daugkartiniam vartojimui tinkančius terminus ir yra skirtas optimaliai terminų vartosenos tvarkai tam tikroje srityje įvesti“, o *terminų žodyną* – kaip „terminografijos principus atitinkantį vienos ar kelių kalbų terminų rinkinį, skirtą tam tikros mokslo ar veiklos srities terminijos vartotojui“ (MTŽ 2005). Abi šias apibrėžtis vienija žodžiai *terminų rinkinys*. Jeigu pirmojoje apibrėžtyje išbrauktume frazę „standartizacijos institucijos priimtą“, bet kuri iš šių apibrėžčių galėtų tikti ir terminų žodynui, ir terminų standartui. Terminų standartai ir terminų žodynai turi daugiau panašumų nei skirtumų. Terminų standartas – standartizuotų terminų žodynas, rengiamas remiantis tais pačiais terminografijos principais kaip ir terminų žodynai. Dar prieš Lietuvoje pradant terminų standartizacijos darbą buvo išleistas VU ir Lietuvių kalbos instituto darbuotojų pagal ISO 704–87 parengtas, lietuvių kalbai pritaikytas standartas Lietuvos RST 1115–90 *Terminologijos principai ir metodai*. Šio standarto nuostatų terminologai laikėsi talkindami ir terminų standartų, ir terminų žodynų rengėjams, taip pat jomis rėmėsi vertindami šiuos leidinius. VLKK patvirtintuose *Terminų žodynų rengimo bendruosiuose reikalavimuose* pateiktame rekomenduojamos literatūros ir šaltinių sąrašė nurodyta keletas terminologijos darbui skirtų standartų, kuriais siūloma remtis rengiant terminų žodynus. Terminologijos pakomisėje paprastai svarstomi ir VLKK aprobuoti teikiami tie terminų žodynai, kurių rengimą remia VLKK. Nemažai terminų žodynų Lietuvoje išleidžiama nesiekiant tokios aprobatos, kai kuriems iš jų trūksta rimtesnio terminologinio redagavimo. Terminų standartų kokybė vienodesnė – nuo 1993 m. originaliuosius lietuviškus terminų standartus ir į lietuvių kalbą išverstus tarptautinius terminų standartus aprobavo LKI Terminologijos skyrius, 1998 m. ši funkcija perduota VLKK.

Kiekybiškai ir kokybiškai augant terminijai didėja specializuotų žodynų poreikis. Terminų straipsnių rinkinio dydis ir srities siaurumas vargu ar begali būti laikomi terminų žodyno ir terminų standarto atskyrimo požymiais, pavyzdžiui, Terminų banke pateikiamas už standartus ne didesnis ir ne mažiau specializuotas Sauliaus Maskeliūno (VU) *Žinių technologijų terminų žodynelis* (apie 60 terminų). Kai kurie terminų standartai iš tiesų yra nedideli ir apima siaurą sritį, pavyzdžiui, LST EN 472:2008 *Slėgmačiai. Aiškinamasis žodynas* (55 terminai) ar LST EN 1885:2004 *Plunksnos ir pūkai. Terminai ir apibrėžtys* (43 terminai), tačiau yra nemažai tarptautinių terminų standartų, kurie nuo terminų žodynų nesiskiria nei paskirtimi, nei apimtimi. Tokiuose standartuose pateikiama ir bendresnių terminų, ir sudėtinių terminų elementų. Pavyzdžiui, standarte LST EN ISO 9000:2015 *Kokybės vadybos sistemos. Pagrindai ir aiškinamasis žodynas* greta vadybos terminų, pavyzdžiui, *audito išvada, kokybės vadybos sistema, neatitikties leidimas, projekto valdymo planas*, apibrėžiami ir bendrieji terminai, pavyzdžiui, *duomenys, dokumentas, kompetencija, organizacija, tikslas*. Šio standarto terminai (su nuoroda į jį) pateikiami ne tik vadybos, bet daugelio kitų sričių standartuose, pavyzdžiui, *kokybės užtikrinimas* – LST EN ISO 16559:2014 *Kietasis biokuras. Terminija, apibrėžtys ir aprašymai; kokybės vadybos sistema* – LST EN ISO 15198:2013 *Medicinos laboratorijos. Kokybės ir kompetencijos reikalavimai; validavimas* – LST EN ISO/IEC 27000:2017 *Informacinės technologijos. Saugumo metodai. Informacijos saugumo valdymo sistemos. Apžvalga ir aiškinamasis žodynas*. Kai kurie standartai apimtimi nenusileidžia terminų žodynams, pavyzdžiui, LST EN ISO 13943:2017 *Gaisrinė sauga. Aiškinamasis žodynas* pateikiama daugiau kaip 400 terminų, LST ISO 5127:2017 *Informacija ir dokumentavimas. Pagrindai ir aiškinamasis žodynas* – apie 2 000 terminų (panašios apimties yra, pavyzdžiui, pirmasis *Enciklopedinio kompiuterijos žodyno* leidimas (2005)).

Dažnai manoma, kad standartai skirti tik siauroms gamybos ar technikos sritims, tačiau standartizuojami ne tik šių sričių terminai. Marija Teresa Cabré atkreipia dėmesį, kad terminijos standartizavimas aktualus visoms sritims – ir humanitariniams, socialiniams, tiksliesiems bei technikos mokslams, ir tokioms veiklos rūšims kaip prekyba, kurioje taikomas dažniausiai (Cabré 1999: 200). Yra standartų, skirtų, pavyzdžiui, įvairioms vadybos sritims (kokybės vadybai, rizikos, žmoniškųjų išteklių, žinių valdymui), bibliotekų veiklai, kultūros paveldo išsaugojimui, aplinkos apsaugai, bankininkystei ir finansams, turizmui, sveikatos priežiūrai, taip pat ir vertimui, terminologijai bei terminografijai.

Terminų standartai nebėra tik gamybininkams skirti privalomo taikymo dokumentai (taip būdavo su GOSTais), prieiga prie kurių buvo labai ribota. Visų Lietuvoje išleistų terminų standartų terminai pateikti internetu laisvai prieinamoje Lietuvos standartizacijos departamento terminų bazėje, VLKK aprobuotų terminų standartų terminai – taip pat ir Lietuvos Respublikos terminų banke. Standartizacijos veikloje dalyvauja nemažai aukštųjų mokyklų dėstytojų, taigi, būtų galima manyti, kad standartizuota terminija vartojama mokslinėse publikacijose, mokymo priemonėse, studentų darbuose. Neabejotina, kad standartizuotų terminų mikrosistemos persikelia į terminų žodynus, pavyzdžiui, termoizoliacijos, metrologijos, dydžių ir vienetų standartai nurodyti pagrindinių *Fizikos terminų žodyno* (2007) šaltinių sąrašė, *Statybos terminų žodyno* (2002) literatūros sąrašė yra daugiau standartų negu žodynų. Terminų ir ne terminų standartais rėmėsi ir kitų didžiųjų terminų žodynų rengėjai, pavyzdžiui, *Radioelektronikos terminų žodyno* (2000), *Aiškinamojo telekomunikacijų terminų žodyno* (2004), *Automatikos terminų žodyno* (2004), *Penkiakalbio aiškinamojo metrologijos terminų žodyno* (2006), *Aiškinamojo elektrotechnikos terminų žodyno* (2010). Ne vienas terminų tvarkybos srityje dirbęs specialistas yra ir parengęs terminų žodynų, ir dalyvavęs terminų standartizacijos veikloje – Lietuvos standartizacijos departamento technikos komiteto *Terminologija* (TK 37) nariai buvo Julius Riaubūnas (vienas iš *Rusų–lietuvių–anglų kalbų skaičiavimo technikos terminų žodyno* (1979), tapusio vėlesnių kompiuterijos žodynų pagrindu, ir keturkalbio žodyno *Informatika* (1997) bendraautorium), Kalikstas Vytautas Paulauskas (*Aiškinamojo kompiuterijos žodyno* (1995), žodyno *Informatika* (1997), *Aiškinamojo kompiuterijos terminų santrumpų žodyno* (2000) autorius ar bendraautoris), Zenonas Mačionis (*Chemijos terminų aiškinamojo žodyno* (1997 ir 2003) bendraautoris), Antanas Kudzys (*Rusų–lietuvių kalbų statybos terminų žodyno* (1992), *Anglų–lietuvių kalbų statybos terminų žodyno* (1993) ir *Statybos terminų žodyno* (2002) bendraautoris), Vytautas Valiukėnas ir Vilius Palenskis (abu *Kineskopų gamybos terminų penkiakalbio žodynelio* (1990), *Ryšių technikos terminų penkiakalbio žodyno* (1994), *Radioelektronikos terminų žodyno* (2000), *Fizikos terminų žodyno* (2007), *Aiškinamojo elektrotechnikos ir elektronikos gaminių terminų žodyno* (2014) bendra autoriai, V. Valiukėnas su bendra autoriais dar parengęs *Tarptautinių pagrindinių ir bendrųjų metrologijos terminų žodyną* (1997), *Penkiakalbį aiškinamąjį metrologijos terminų žodyną* (2006), *Aiškinamąjį telekomunikacijų terminų žodyną* (2004) ir kitų žodynų.

Jeigu manytume, kad terminografijos aprėptis platesnė nei terminų žodynų rengimas, terminų standartizaciją būtų galima laikyti ne atskiru terminų tvarkybos būdu greta terminografijos, bet vienu iš terminografijos būdų. Išskiriant terminų tvarkybos būdus vėl galima pasiremti K. Gaivenu, tik šįkart ne jo knyga *Lietuvių terminologija: teorijos ir tvarkybos metmenys*, kurioje kalbama apie keturis tvarkybos būdus – terminografiją, terminų standartizaciją, kompiuterinę terminų tvarkybą ir tekstinę terminų tvarkybą, bet dešimtmečiu anksčiau skelbtu straipsniu, kuriame išskiriamos dvi terminų tvarkybos kryptys: informacinė (terminų fiksacijos sferos kūrimas) ir tikslinamoji (terminų vartosenos sferos reguliavimas). Pirmajai kryptčiai minėtame straipsnyje priskirtas terminų žodynų sudarymas ir leidyba, terminų standartų rengimas, terminų bankų kūrimas, antrajai – įvairių tekstų ir šnekamosios kalbos terminijos norminimas (Gaivenis 2014 [1990]: 179). Turint omenyje naujų terminų tvarkybos požiūrių, būdų ir priemonių radimąsi, šių kryptčių aprėptį būtų galima šiek tiek patikslinti. Pirmoji krypttis (terminografija) turėtų apimti spausdintų (nors jų skaičius mažėja) bei elektroninių terminų žodynų rengimą, terminų standartizavimą (terminų standartų ir ne terminų standartuose pateikiamų terminų straipsnių rengimą), terminologinių duomenų bazių ir terminų bankų kūrimą. Antroji krypttis (tekstinė terminų tvarkyba) apimtų terminų sisteminimą ir norminimą rašant, verčiant ir redaguojant įvairius tekstus (kaip K. Gaivenio išskirta knygoje *Lietuvių terminologija: teorijos ir tvarkybos metmenys*).

IŠVADOS

1. Lituanistų darbuose *terminografija* dažniausiai apibrėžiama kaip terminų žodynų sudarymo teorija ir praktika, tačiau tokia samprata per siaura: šiuolaikinė terminografija apima ne tik įprastų spausdintų, bet ir elektroninių terminų žodynų rengimą, terminologinių duomenų bazių bei terminų bankų kūrimą, terminų standartizaciją. *Terminografiją* būtų galima apibrėžti kaip terminologinių duomenų rinkinių sudarymo teoriją ir praktiką.

2. Terminų standartizacija apima ne tik terminų standartų rengimą, bet ir terminų straipsnių rengimą bei pateikimą ne terminų standartuose. Tarptautinių standartizacijos organizacijų parengti standartai – autoritetingi terminijos šaltiniai, kuriuose pateikti tarptautiniu mastu susisteminti terminologiniai duomenys. Lietuvos standartizacijos departamentas išleidžia į lietuvių kalbą išverstų tarptautinių standartizacijos organizacijų

parengtų terminų standartų, tačiau jie sudaro tik nedidelę perimtų tarp-tautinių terminų standartų dalį.

3. Įprasta manyti, kad terminų žodynai ir terminų standartai skiriasi apimtimi ir paskirtimi, kad terminų žodynai pateikia terminų makrosis-temas, o terminų standartai – vienos kurios nors siauros gamybos ar tech-nikos srities terminų mikrosistemas, tačiau terminų standartų (taip pat ir terminų žodynų) apimtis ir sričių aprėptis gali būti labai įvairi. Plėtojan-tis terminijai didėja specializuotų žodynų poreikis. Terminų straipsnių rinkinio dydis ir srities siaurumas vargu ar begali būti laikomi terminų žodyno ir terminų standarto atskyrimo požymiais. Ir terminų žodynas, ir terminų standartas yra pagal tuos pačius terminografijos principus sutvar-kytas tam tikros srities terminų straipsnių rinkinys. Terminų standartus būtų galima laikyti terminų žodynų rūšimi.

4. Terminų standartizaciją galima laikyti ne atskiru terminų tvarkybos bū-du greta terminografijos, bet vienu iš terminografijos būdų. Būtų galima skirti dvi terminų tvarkybos kryptis. Pirmoji kryptis – terminografija – ap-imtų terminų fiksavimą, t. y. spausdintų ir elektroninių terminų žodynų ren-gimą, terminų standartizaciją ir terminologinių duomenų bazių bei terminų bankų kūrimą, antroji kryptis – tekstinė terminų tvarkyba – terminų diegimą vartosenoje, t. y. terminų sisteminimą ir norminimą rengiant tekstus.

LITERATŪRA IR ŠALTINIAI

- Akelaitis G. et al. 2009: Akelaitis G., Pečkuvienė L., Žilinskienė V. *Specialybės kalba*. Administracinės kalbos vadovėlis, Vilnius: Mykolo Romerio universitetas.
- Antia B. E. 2000: *Terminology and language planning: an alternative framework of practice and discourse*, Amsterdam/Philadelphia: John Benjamins Publishing Company.
- Bielinskienė A. et al. 2014: Bielinškienė A., Kazlauskienė A., Rimkutė E., Tamošiūnaitė A. *Lietuvių bendrinė kalba: normos ir vartoseną*. Vadovėlis aukštųjų mokyklų studentams, Kaunas: Vytauto Didžiojo universitetas.
- BŽ – *Bendrinės lietuvių kalbos žodynas*, Vilnius: Lietuvių kalbos institutas. Prieiga per internetą: <http://bkz.lki.lt/> [žiūrėta 2018-06-12].
- Cabré M. T. 1999: *Terminology: Theory, methods and applications*. Edited by J. C. Sager, Amsterdam/Philadelphia: John Benjamins Publishing Company.
- CED – *Collins English Dictionary*, HarperCollins Publishers. Prieiga per internetą: <https://www.collins-dictionary.com> [žiūrėta 2018-07-12].
- Celiėšienė V., Džežulskienė J. 2009: *Profesinės kalbos pagrindai*. Vadovėlis, Kaunas: Technologija.
- DL 2001: Dubois J., Giacomo M., Guespin L., Marcellesi Ch., Marcellesi J.-B., Mével J.-P. *Dictionnaire de linguistique*, Paris: Larousse.
- DLKŽ₂ 1972: *Dabartinės lietuvių kalbos žodynas*. Ats. red. J. Kruopas, 2-asis papild. leid., Vilnius: Mintis.
- DLKŽ₃ 1993: *Dabartinės lietuvių kalbos žodynas*. Vyr. red. St. Keinys, 3-iasis patais. ir papild. leid., Vilnius: Mokslo ir enciklopedijų leidykla.
- DLKŽ₇ 2017: *Dabartinės lietuvių kalbos žodynas*. Vyr. red. St. Keinys, 7-asis patais. ir papild. leid., Vilnius: Lietuvių kalbos institutas. Prieiga per internetą: <http://lkiis.lki.lt/dabartinis> [žiūrėta 2018-06-12].
- Drotvinas V. 1987: *Lietuvių kalbos leksika ir frazeologija*. Mokomoji knyga, Vilnius: LTSR aukšt. ir spec. vid. mokslo m-ja.

- Dudlauskienė N. 2005: Lietuviškų technikos terminų standartizacija. – *Pabaltijo tautų terminologijos problemos ir Europos Sąjunga*, Vilnius: Lietuvių kalbos instituto leidykla.
- Felber H. 1984: *Terminology Manual*, Paris: Unesco.
- Gaivenis K. 2002: *Lietuvių terminologija: teorijos ir tvarkybos metmenys*, Vilnius: LKI leidykla.
- Gaivenis K. 2014 [1990]: Terminologija ir dabartis. – *Kazimieras Gaivenis. Rinktiniai raštai*, Vilnius: Lietuvių kalbos institutas, 179–181.
- Gaivenis K. 2014 [1993]: Keletas pastabų dėl terminijos ugdymo. – *Kazimieras Gaivenis. Rinktiniai raštai*, Vilnius: Lietuvių kalbos institutas, 199–204.
- Gaivenis K., Kaulakienė A. 2014 [1997]: Kalbinis ir dalykinis technikos terminijos vertinimas. – *Kazimieras Gaivenis. Rinktiniai raštai*, Vilnius: Lietuvių kalbos institutas, 235–240.
- GTUT 1997: Bessé B. de, Nkwenti-Azeh B., Sager J. C. Glossary of Terms Used in Terminology. – *Terminology* 4(1), 117–156. Prieiga per internetą: <https://benjamins.com/series/term/term.gloss.pdf> [žiūrėta 2018-06-26].
- ISO 10241-2:2012 *Terminological entries in standards – Part 2: Adoption of standardized terminological entries*.
- ISO 15188:2001 *Project management guidelines for terminology standardization*.
- Jakaitienė E. 2005: *Leksikografija*, Vilnius: Mokslo ir enciklopedijų leidybos institutas.
- Kazlauskienė A. et al. 2008: Kazlauskienė A., Rimkutė E., Bielinškienė A. *Bendroji ir specialybės kalbos kultūra*. Mokomoji knyga, 3-iasis patais. ir papild. leid., Kaunas: Vytauto Didžiojo universitetas, Pasaulio lietuvių centras.
- Kazlauskienė A. et al. 2010: Kazlauskienė A., Rimkutė E., Bielinškienė A. *Bendroji ir specialybės kalbos kultūra*. Vadovėlis, Kaunas: Vytauto Didžiojo universitetas, Pasaulio lietuvių centras.
- Klimavičius J. 2005 [2002]: [Rec.] Kazimieras Gaivenis. Lietuvių terminologija: teorijos ir tvarkybos metmenys. – *Leksikologijos ir terminologijos darbai: norma ir istorija*, Vilnius: Lietuvių kalbos instituto leidykla, 246–258.
- Klimavičius J. 2005 [2003]: Lietuvių terminografija: praeities bruožai, dabarties sunkumai ir uždaviniai. – *Leksikologijos ir terminologijos darbai: norma ir istorija*, Vilnius: Lietuvių kalbos instituto leidykla, 259–276.
- KTŽ 1990: Gaivenis K., Keinys St. *Kalbotyros terminų žodynas*, Kaunas: Šviesa.
- LKE 1999: *Lietuvių kalbos enciklopedija*. Parengė K. Morkūnas, red. V. Ambrazas, Vilnius: Mokslo ir enciklopedijų leidybos institutas.
- LKE 2008: *Lietuvių kalbos enciklopedija*. Parengė K. Morkūnas, red. V. Ambrazas, Vilnius: Mokslo ir enciklopedijų leidybos institutas.
- LKŽe – *Lietuvių kalbos žodynas*. Vyr. red. G. Naktinienė, Vilnius: Lietuvių kalbos institutas, 2005 (atnaujinta versija 2017). Prieiga per internetą: www.lkz.lt [žiūrėta 2018-06-12].
- LST 1695:2001 *Kompiuterių panaudojimas terminologijoje. Terminų duomenų bazių ir tekstynų kūrimas bei naudojimas* (tapatus ISO TR 12618:1994).
- LST EN 45020:2007 *Standartizacija ir su ja susijusi veikla. Bendrasis aiškinamasis žodynas (ISO/IEC Guide 2:2004)*.
- LST EN ISO 9000:2015 *Kokybės vadybos sistemos. Pagrindai ir aiškinamasis žodynas*.
- LST ISO 1087-1:2005 *Terminologijos darbas. Aiškinamasis žodynas. 1 dalis. Teorija ir taikymas* (tapatus ISO 1087-1:2000).
- LST ISO 15188:2003 *Vadovavimo terminijos standartizacijos projektams gairės*.
- Maslauskienė R. 2004: Terminų standartizavimas. – *Terminologijos istorijos ir dabarties problemos*, Vilnius: Lietuvių kalbos instituto leidykla, 256–270.
- Miliūnaitė R. 2017: Dėl terminų standartizacija, norminimas ir kodifikacija santykio dabartinėje norminamojoje kalbotyroje. – *Bendrinė kalba* 90. Prieiga per internetą: http://www.bendrinekalba.lt/Straipsniai/90/Miliunaite_BK_90_straipsnis.pdf [žiūrėta 2018-07-09].
- MTŽ 2005: Kvašytė R. *Mokomasis terminologijos žodynėlis*, Šiauliai: Šiaulių universiteto leidykla.
- Petrėtienė A. 2016: *Transportininkų kalbos kultūra: teorija ir praktika*. Mokomoji knyga, Vilnius: Technika.
- Rey A. 1995: *Essays on terminology*. Translated and edited by J. C. Sager, Amsterdam/Philadelphia: John Benjamins Publishing Company.
- Rutkienė L. 2015: *Technologijų specialistų profesinė kalba: sistema ir vartoseną*. Vadovėlis, Vilnius: Technika.
- Thomas P. 1993: Choosing headwords from language-for-special-purposes (LSP) collocations for entry into a terminology data bank (term bank). – *Terminology: applications in interdisciplinary communication*, Amsterdam/Philadelphia: John Benjamins Publishing Company, 43–68.

- TŽŽ 2001: Vaitkevičiūtė V. *Tarptautinių žodžių žodynas, 2-asis patais. ir papild. leid.*, Vilnius: Žodynas.
- TŽŽ 2008: *Tarptautinių žodžių žodynas*. Ats. red. A. Kinderys, Vilnius: Alma littera.
- TŽŽ 2013: *Tarptautinių žodžių žodynas*, Vilnius: Alma littera.
- Vladarskienė R. 2013: *Kūrybinių industrijų specialybės kalbos kultūra*. Vadovėlis, Vilnius: Technika.
- VLEe – *Visuotinė lietuvių enciklopedija*. Prieiga per internetą: www.vle.lt. [žiūrėta 2018-07-02].
- Warburton K. C. 2014: *Narrowing the gap between termbases and corpora in commercial environments*. Prieiga per internetą: https://www.researchgate.net/publication/275111020_Narrowing_the_gap_between_termbases_and_corpora_in_commercial_environments [žiūrėta 2018-07-02].
- Лейчик В. М. 2007: *Терминоведение: предмет, методы, структура*, 3-е изд., Москва: ЛКИ.

ON TERMINOGRAPHY AND TERMINOLOGY STANDARDIZATION

In the works of Lithuanian linguists terminography and terminology standardization (preparation of terminology standards) are commonly viewed as two different branches of terminology ordering. Terminography is usually defined as the practice and theory of compilation of terminological dictionaries and terminology standardization is viewed as the preparation of terminology standards. The scope of both terminography and terminology standardization is wider: terminography covers not only compilation of terminological dictionaries but also sets of term entries presented in various forms; terminology standardization deals with terminology standards and sets of term entries presented in non-terminology standards.

It is a common perception in Lithuanian linguistics that terminology standards cover microsystems of terms of very narrow fields of manufacturing or technology and are used by a small number of specialists, while terminological dictionaries present macrosystems of terms and have a much wider use. This is true only to some extent. The development of new fields of knowledge and the growth of terminology create the need for specialized dictionaries. There are highly specialized terminological dictionaries comprising a small number of terms as well as large terminology standards which include terms widely used in several fields. Terminology standards and terminological dictionaries are not so different – they both comprise a set of term entries compiled according to the same terminographical principles. Therefore, terminology standardization could be viewed as part of terminography.

Terminology standardization is a relatively new kind of terminology work in Lithuania – the first national terminology standards were published in 1993. During the following few years a large number of national terminology standards were prepared each year, but when Lithuania became a member of international standardization organizations this number decreased significantly. At the same time publication of Lithuanian versions of international terminology standards has been started, but the number of translated standards comprises only a small proportion of all adopted standards.

Gauta 2018-07-13

Jolanta Gaivenytė-Butler
Lietuvių kalbos institutas
P. Vileišio g. 5, LT-10308 Vilnius
E. paštas jolantagb@hotmail.com